

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

VAIDEOTSUS
avaliku teabe asjas nr. 2.1.-3/19/2686

Otsuse tegija	Andmekaitse Inspektsiooni vaneminspektor Sirgo Saar
Otsuse tegemise aeg ja koht	13.09.2019 Tallinnas
Vaide esitamise aeg	18.07.2019 (registreerimine inspektsioonis)
Teabevaldaja	X
Vaide esitaja	Y
Vaide esitaja lepinguline esindaja:	Tambet Laasik Advokaadibüroo Kõrgesaar ja Laasik OÜ Rüütli 23 51006 Tartu e-post: info@abkl.ee

RESOLUTSIOON:

Avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lõige 1 punkti 1, § 51 lõike 1 punktide 3 ja 4, haldusmenetluse seaduse (HMS) § 85 punkti 2 ja Vabariigi Valitsuse seaduse § 75¹ lõike 3 alusel

otsustan:

- 1) rahuldada vaie
- 2) teen teabevaldajale täitmiseks kohustusliku ettekirjutuse: vaadata uuesti läbi vaide esitaja 21.06.2019 esitatud teabenõue ning väljastada kriminaalasja 18267001045 toimik ulatuses, mida ei ole varem väljastatud ja millele ei laiene juurdepääsupiirangud. Väljastamata jäetud teabe osas põhjendada keeldumist.
- 3) määran ettekirjutuse täitmise tähtajaks 23.09.2019
- 4) vaideotsus teha teatavaks vaide esitajale ja teabevaldajale.

AvTS § 52 kohaselt võtab teabevaldaja ettekirjutuse saamisest alates viie tööpäeva jooksul kasutusele abinõud ettekirjutuse täitmiseks ja teatab sellest Andmekaitse Inspektsioonile.

VAIDLUSTAMISVIIDE:

Kuivõrd käesoleva otsusega vaie rahuldati, saab vaide esitaja 30 päeva jooksul pöörduda halduskohtusse üksnes juhul, kui Andmekaitse Inspeksioon rikkus vaide menetlemisel vaide esitaja õigusi muul viisil.

Riigiasutus saab käesoleva haldusakti vaidlustada vaidega Andmekaitse Inspeksiooni peadirektorile või Vabariigi Valitsuse seaduse §-st 101 toodud korras.

Ettekirjutuse vaidlustamine ei peata selle täitmise kohustust ega täitmiseks vajalike abinõude rakendamist.

HOIATUS:

Kui teabevaldaja jätab Andmekaitse Inspeksiooni ettekirjutuse täitmata, võib Andmekaitse Inspeksioon pöörduda teabevaldaja kõrgemalseisva asutuse, isiku või kogu poole teenistusliku järelevalve korraldamiseks või ametniku suhtes distsiplinaarmenetluse algatamiseks (AvTS § 10 lõiked 1 ja 4, § 53 lõige 1).

FAKTILISED ASJAOLUD:

1. Teabenõudja esitas 11.01.2019 teabevaldajale teabenõude, milles palus väljastada teavet millises osas kriminaalasja nr 18267001045 menetlus Y suhtes jätkub. Samuti palus teabenõudja kriminaaltoimiku koopia väljastamist.
2. Teabevaldaja vastas 16.01.2019, et kohtueelne menetlus on pooleli ning ei väljastanud kriminaaltoimikut.
3. Teabenõudja esitas 05.06.2019 teise teabenõude, milles palus uuesti kriminaaltoimiku koopia väljastamist.
4. Teabevaldaja vastas 13.06.2019, et kriminaalmenetluses kogutud teave on asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teave AvTS § 35 lg 1 p 1 kohaselt. Samuti selgitas teabevaldaja, et toimik kantakse arhiivi. Teabevaldaja selgitas, et teabenõudja ei ole selgitanud seaduses sätestatud nõuet põhjendamaks, millisel alusel ning mis eesmärgil on ligipääs materjalidele vajalik.
5. Teabenõudja esitas kolmanda teabenõude 21.06.2019 ning selgitas koopia saamise eesmärgi ja põhjendas seda. Teabenõudja selgitas kontrollimise vajadust esitamaks süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise nõue riigi vastu (SKHS). Teabenõudja selgitas, et tal puudub huvi kolmandate isikute isikuandmete kohta ning palub need kinni katta ja väljastada koopia kriminaaltoimikust.
6. Teabevaldaja vastas 27.06.2019 ning ei nõustunud teabenõudja seisukohaga SKHS osas. Teabevaldaja selgitas, et Y suhtes ei teostatud mitte ühtegi toimingutest (vahistamine, kahtlustatavana kinnipidamine, elukohast lahtumise keeld, ametist kõrvaldamine, vara arestimine või äravõtmine, ebamõistlik menetlusaeg). Teabevaldaja edastas koopiaid Y suhtes lähtiviidud menetlustoimingute materjalidest (läbiotsimise määrus koos läbiotsimisprotokolliga ning fototabeliga, Y 01.11.2018 kahtlustatavana ülekuulamise protokoll, Y 31.01.2019 kahtlustatavana ülekuulamise protokoll).
7. 18.07.2019 esitas vaide esitaja Andmekaitse Inspeksiooni vaide. Vaide kohaselt palub vaide esitaja tühistada X 27. juuni 2019. a vastuse osas, milles sellega on keeldutud kriminaalasja nr 18267001045 kriminaaltoimiku materjalide väljastamisest Y-le palub teha X ettekirjutuse toimingute sooritamiseks st kriminaalasja nr 18267001045 kriminaaltoimiku koopia üleandmiseks Y-le.
8. Andmekaitse Inspeksioon võttis vaide menetluse ning tegi 08.08.2019 järelepärimise X-le.
9. X vastas inspeksioonile 16.08.2019, mille peale tegi inspeksioon 02.09.2019 täiendava järelepärimise.

10. X vastas 10.09.2019 inspeksiooni täiendavale järelepärimisele.

VAIDE ESITAJA NÕUE JA PÕHJENDUSED

VAIE

X 27. juuni 2019. a vastusele nr SP-10.2-1/19/1771-6

I FAKTILISED ASJAOLUD JA EELNEV MENETLUS

- 1.1. Y on Kaitseväe 1. jalaväebrigaadi Scoutspataljoni teenistuja. 1. novembril 2018. a viibis Y õppusel Läti Vabariigis Ādaži polügoonil kui teda süüdistati alusetult õigusvastases käitumises. Y psüühiline seisund halvenes selle tagajärjel oluliselt, tal tekkis tugev stress ja depressioon ning ta pidi olukorra stabiliseerimiseks psühholoogilist abi otsima.
- 1.2. 1. novembril 2018. a alustati PPA Lääne prefektuuri poolt kriminaalasja nr 18267001045 menetlust KarS § 199 lg 2 p 7 tunnustel selle kohta, et 30. oktoobrist 2018. a kell 21:00 kuni 31. oktoobrini 2018. a kella 03:00 Kaitseväe õppusel Läti Vabariigis, Ādažis varastasid Scoutspataljoni töötajad Y ja Z õppustel viibides kaks 200-liitrist vaati kokku 400-liitri diiselkütusega ning toimetasid selle Kaitseväele kuuluva veoautoga MAN Y elukohta W, Y talu. Veoauto MAN kasutamine oli õppuse läbiviijaga kooskõlastamata.
- 1.3. X tegi 10. jaanuaril 2019. a määruse, millega lõpetas prokuratuuri loal osaliselt kriminaalmenetluse nr 18267001045 (**Lisa 1**). Määruse resolutsiooni p 1 kohaselt lõpetati menetlus KarS § 199 lg 2 p 7 ja KarS § 215 lg 2 p 2 kahtlustuse osas.
- 1.4. 11. jaanuaril 2019. a palus kaitsja kriminaaltoimikust koopiat (**Lisa 2**). Sellele taotlusele vastati 16. jaanuaril 2019. a ning teatati, et kohtueelne menetlus on jätkuvalt pooleli, mistõttu kriminaalasja materjale ei väljastatud (**Lisa 3**).
- 1.5. 31. jaanuaril 2019. a esitati Y täiendav kahtlustus, mille kohaselt pani ta eelkirjeldatud käitumise samaaegselt toime ka KarS § 437 sätestatud kuriteo, lahkudes õppusealalt koos teenistusrelvaga.
- 1.6. 24. mail 2019. a tegi X täiendava määruse, millega lõpetas menetluse ka KarS § 437 järgi kvalifitseeritava kuriteo episoodis (**Lisa 4**). Sellega on kogu kriminaalmenetlus tervikuna lõpetatud ilma, et Y-le oleks esitatud süüdistust ega antud teda kohtu alla.
- 1.7. Kaitsja taotles kriminaaltoimiku koopiat uuesti 5. juunil 2019. a (**Lisa 5**). Kuna sellest keelduti (**Lisa 6**), taotles kaitsja toimikut veelkordselt 21. juunil 2019. a (**Lisa 7**), mille peale väljastati 27. juunil 2019. a lõpuks osa kriminaaltoimiku materjalidest (**Lisa 8**). Enamik materjalidest jäeti esitamata. 27. juuni 2019. a kiri lõpetati selgitusega: „Käesoleva vastusega mittenõustumisel on Teil õigus pöörduda vaidega Andmekaitse Inspeksiooni poole või kaebusega halduskohtusse“.
- 1.8. Käesolevaga taotleb Y X kui andmevaldaja tegevuse seadusele vastavuse kontrollimist andmete väljastamisest keeldumise ja andmete mittetäieliku väljastamise küsimustes ja andmevaldaja kohustamist kriminaaltoimiku kõigi materjalide väljastamiseks Y. Seda järgmistel põhjendustel.

II ÕIGUSLIKUD PÕHJENDUSED

- 2.1. *KrMS § 34¹ lg 1 sätestab, et kahtlustataval on õigus taotleda juurdepääsu tõenditele, mis on olulised tema vastu esitatud kahtlustuse sisu täpsustamiseks, kui see on vajalik õiglase menetluse ja kaitse ettevalmistamise tagamiseks. Juurdepääs kogutud tõenditele tagatakse hiljemalt pärast seda, kui prokuratuur on kohtueelse menetluse lõpuleviiduks tunnistanud ja esitanud kriminaaltoimiku tutvumiseks käesoleva seadustiku § 224 järgi. KrMS § 224 lg 5 alusel on kannatanul ja tsiviilkostjal õigus teha kriminaaltoimiku materjalist väljakirjutusi ning taotleda prokuratuurilt kriminaaltoimiku materjalist tasu eest koopiategemist. KrMS § 160⁴ lg 1 sätestab, et kui isikul on käesoleva seadustiku alusel õigus tutvuda menetluskohustusega, võimaldatakse talle teha sellest väljakirjutusi ja saada tasu eest selle koopia, kui käesolevas seadustikus ei ole reguleeritud teisiti. Seega kätkeb tutvumisõigus endas ka õigust toimikukoopiale ning KrMS § 34¹ lg 1 ja § 224 lg 1, lg 5 ja § 224¹ alusel on Y ja tema kaitsjal õigus tutvuda kriminaaltoimiku materjalidega ja saada koopia kriminaalasja nr 18267001045 kogu kriminaaltoimikust.*
- 2.2. *Lisaks on allakirjutanul vandeadvokaadina tulenevalt advokatuuriseaduse § 40 lg-st 2 ja § 41 lg 1 p-dest 2 ja 4 õigus ja kohustus koguda tõendeid ning saada riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusest ning teistelt isikutelt õigusteenu osutamiseks vajalikke andmeid, tutvuda dokumentidega ning saada neist ärakirju ja väljavõtteid, kui andmete ja dokumentide saamine ei ole advokaadile seadusega keelatud. AvTS, KrMS ega ükski teine õigusakt sellist keeldu ette ei näe.*
- 2.3. *X on õigusliku aluseta korduvalt keeldunud kriminaaltoimiku koopia väljaandmisest Y ja tema kaitsjale. Vaidlustatud kirjaga (sisulises mõttes otsusega) on X ülem väljastanud ainult osa kriminaaltoimikus sisalduvatest dokumentidest. Kriminaaltoimiku ülejäänud osa väljastamisest keeldumiseks puudub õiguslik alus.*
- 2.4. *Kaitsja vajab kriminaaltoimikut selleks, et esindada Y talle süüteo menetluses tekitatud kahju hüvitamise nõudes ning et esitada (lähtuvalt sellest, millised andmed nähtuvad kriminaaltoimikust) kahju hüvitamise nõue kas X või konkreetselt X vastu. Kriminaaltoimiku õigusvastase varjamise tõenäoliseks eesmärgiks on raskendada Y poolt kahju hüvitamise nõuete esitamist. Tegemist ei ole legitiimse eesmärgiga.*

III MENETLUSLIKUD SEISUKOHAD

- 3.1. **Vaiet lahendav haldusorgan.** *Vastavalt avaliku teabe seaduse § 44 ja § 45 sätestatule teostab Andmekaitse Inspeksioon riiklikku järelevalvet seaduse täitmise ja andmevaldaja tegevuse üle Andmekaitse Inspeksioon. Vastavalt avaliku teabe seaduse § 46 lg 1 sätestatule võib isik, kelle käesolevas seaduses sätestatud õigusi on rikutud, vaidega pöörduda käesoleva seaduse §-s 44 nimetatud järelevalveorgani poole või kaebusega halduskohtusse kas isiklikult või esindaja kaudu. See tähendab, et kaebajal on õigus vaidlustada X otsus Andmekaitse Inspeksioonile esitatava vaidega.*
- 3.2. **Vaidlustatav haldusakt.** *X 27. juuni 2019. a kiri ei ole formaalselt haldusakt, kuivõrd see on vormistatud lihtsalt vastusena. Samas on sellel otsene õiguslik tagajärg kaebaja jaoks, kuivõrd kirjaga on keeldutud talle väljastamast tema suhtes läbi viidud kriminaalmenetluse materjale. Kaebajal on nende materjalide suhtes õiguslik huvi ka kriminaalmenetluse järgselt, kuivõrd kaebajal peab olema võimalik kontrollida tema suhtes läbi viidud menetluse õiguspärasust, saada teada, milliseid menetlustoiminguid tema suhtes läbi viidi, ning esitada vajadusel menetleja vastu riigivastutusel põhinevaid nõudeid. Ilma kriminaaltoimiku materjalideta ei ole see võimalik. Kuna X keeldumisega on kaebaja ammendanud võimalused kriminaaltoimiku saamiseks, peab keelduv vastus kaebaja õiguste kaitse vajadusest lähtuvalt olema vaidlustatav. Sellele viidatakse ka*

kirjas endas, kuivõrd see lõpetatakse viitega kaebaja õigusele pöörduda vaidega Andmekaitse Inspeksiooni poole. Seda kaebaja käesolevaga teebki.

3.3. *Vaieldavas asjas ei ole jõustunud kohtuotsust ega toimu kohtumenetlust.*

IV KOKKUVÕTE

Lähtudes eeltoodust ning tuginedes KrMS § 34¹ lg 1, KrMS § 160⁴ lg 1, § 224 lg 5

p a l u n:

- 1. tühistada X 27. juuni 2019. a vastus osas, milles sellega on keeldutud kriminaalasja nr 18267001045 kriminaaltoimiku materjalide väljastamisest Y-le;**
- 2. teha X-le ettekirjutus toimingu sooritamiseks st kriminaalasja nr 18267001045 kriminaaltoimiku koopia üleandmiseks Y-le.**

TEABEVALDAJA PÕHJENDUSED:

X vastus Andmekaitse Inspeksioonile 16.08.2019:

Teie 08.08.2019 koostatud ja X edastatud järelepärimine vaidemenetluses avaliku teabe seaduse asjas edastati vastamiseks X-le.

X viis läbi kriminaalmenetlust kriminaalasjas nr 18267001045, milles oli kahtlustatav endine 1. jalaväebrigaadi tegevväelane Y.

Kriminaalmenetlus lõpetati osaliselt 10.01.2019 ning 24.05.2019 täies ulatuses KrMS § 199 lg 1 p 1 alusel.

Y kaitsja, vandeadvokaat Tambet Laasik on esitanud X kolm taotlust - 11.01.2019, 05.06.2019 ja 21.06.2019. Hoolimata sellest, et kõik vandeadvokaat Tambet Laasiku pöördumised kandsid pealkirja taotlused, käsitleti neid X poolt kui teabenõudeid AvTS mõistes. Igale vandeadvokaadi taotlusele/teabenõudele vastati selgitavalt taotluses/teabenõudes toodu kohta. Lisame käesoleva vastuse juurde eelpool toodud kuupäevadel esitatud vandeadvokaat Tambet Laasiku pöördumised ning X koostatud vastused.

Vastuseks Teie esitatud küsimustele selgitame:

- 1. Kriminaalmenetlus kriminaalasjas nr 18267001045 on lõppenud.*
- 2. Kriminaalasja nr 18267001045 nii 10.01.2019 osalise lõpetamise määrus kui ka 24.05.2019 täielik lõpetamise määrus on jõustunud. Mõlemad määrused jõustusid koostamise kuupäeval.*
- 3. Vandeadvokaat Tambet Laasiku 11.01.2019 esitatud taotluse ajal kriminaalmenetlus jätkus. 05.06.2019 ja 21.06.2019 taotlused on esitatud peale menetluse lõppu.*
- 4. Kriminaalasja nr 18267001045 toimik asub X arhiivis, st X valduses.*
- 5. Kõikide vandeadvokaat Tambet Laasiku esitatud taotluste ajal oli kriminaalasja nr 18267001045 toimik X valduses.*

X vastus Andmekaitse Inspeksioonile 10.09.2019:

Täiendavalt selgitame, et vandeadvokaat Tambet Laasiku 11.01.2019 esitatud taotluse ajaks ei olnud kriminaalmenetlus veel täielikult lõpetatud ning andmete avaldamine oleks olnud võimalik vaid prokuratuuri loal. T. Laasiku 05.06.2019 taotluse ajaks oli kriminaalmenetlus lõpetatud, kuid hr Laasiku taotlusest ei selgunud teabenõudja põhjendus, millisel alusel ja mis

eesmärgil on ligipääs materjalidele (kriminaaltoimikule täies mahus) vajalik. Oma 21.06.2019 taotluses märgib hr Laasik, et kriminaaltoimiku koopia saamise eesmärk on kontrollida vajadust esitada süüteo menetluses tekkinud kahju hüvitamise seaduse (SKHS) alusel riigi vastu kahju hüvitamise nõue. X edastas oma 27.06.2019 vastusega hr Laasikule koopiaid kaitsealuse Y suhtes läbiviidud menetlustoimingute materjalidest (ülekuulamise ja läbiotsimisprotokoll koopia). Ühtlasi teavitati hr Laasikut taotluses toodud kahju hüvitamise nõudeõiguse realiseerimise kohta, et vastavalt KrMS § 30 juhib kohtueelset menetlust prokuratuur, tagades selle seaduslikkuse ning antud kriminaalasjas ei ole prokuratuur tuvastanud, et menetleja oleks rikkunud süüliselt või muul viisil menetlusõigust.

SKHS § 4 kohaselt võib isik nõuda talle menetleja poolt süüteo menetluses tekitatud kahju hüvitamist SKHS sätestatud alustel, ulatuses ja korras.

SKHS § 5 lg 1 kohaselt kui isik mõistetakse õigeks või tema suhtes lõpetatakse kriminaalmenetlus kriminaalmenetluse seadustiku § 199 lõike 1 punkti 1, 2 või 5 alusel, võib ta nõuda kahju hüvitamist juhul, kui see tekitati: 1) vahistamisega; 2) kahtlustatavana kinnipidamisega; 3) elukohast lahkumise keeluga; 4) ametist kõrvaldamisega; 5) vara arestimise või äravõtmisega; 6) ebamõistliku menetlusajaga.

Ühtegi sellist toimingut ega alust ei ole prokuratuur kui järelevalvet teostav asutus antud kriminaalmenetluses tuvastanud.

Y lepinguline kaitsja Tabet Laasik esitas 03.07.2019 Lääne Ringkonnaprokuratuurile taotluse kriminaalmenetlusega tekitatud kahju hüvitamiseks ja menetluskulude hüvitamiseks. Kaitsja taotles ka muuhulgas SKHS § 7 lg 1 alusel Y tekitatud mittevaralise kahju hüvitamist.

Lääne Ringkonnaprokuratuuri ringkonnaprokurör Indrek Kalda on oma 31.07.2019 kriminaalmenetluse kulude hüvitamise ja kahju hüvitamise taotluse lahendamise määruises seisukohal, et taotlus tuleb jätta mittevaralise kahju osas rahuldamata ning selgitab järgmist: Kriminaalmenetluse materjalide kohaselt on Y kahtlustatavana üle kuulatud kahel korral, s.o 01.11.2018 Lääne prefektuuri uurija Mari Tetsmann poolt ja 31.01.2019 X uurija (uurimisjaoskonna ülem) kapten R poolt. Kummagi osas ei nähtu taotluses uurimistoimingu läbiviimise kohta otseseid etteheiteid. Seega nimetatud menetlustoimingute käigu kohta prokurör eraldi selgitust ei palunud. 01.11.2018 kahtlustatavana ülekuulamine kestis 22:50 kuni 23:45, s.o 55 minutit, mistõttu ei saa rääkida ülemäära pikast ja kurnavast ülekuulamisest. Samuti oli sellele eelnenud läbiotsimine W, Y talus menetlustaktikaliselt vajalik teostada esimesel võimalusel, arvestades võimaliku kuriteo objekti varjamise ja tõendite kõrvaldamise ohtu. Kuivõrd otsitav anti välja, kestis läbiotsimine 20:37 kuni 21:20, milline ei ole samuti ülemäära pikk ning taotletavad eesmärgid arvesse võttes proportsionaalne viia läbi enne kahtlustatava ülekuulamist, sh vahetult enne, vältimaks korduvalt välja kutsumist ja tagamaks väidetava kuriteo kiiret menetlemist. Ka kahtlustatav on ise hilisemas seletuskirjas tervisekahjustuse tekkimise kohta selgitanud, et „kui kodu läbiotsiti viidi mind ja tunnistajad Pärnusse politseisse ütlusi andma. Politsei uurijad olid väga mõistlikud ja rääkisid milles asi.“ Seega Y etteheited on suunatud X poolt teostatud toimingutele, pidades neid kriminaalmenetluse osaks.

Kui samade asjaolude kindlakstegemisele on suunatud kaks paralleelset uurimist – asjaolude selgitamist –, võib paratamatult tekkida olukord, kus isiku jaoks tundub, et tema õigusi on rikutud. Kriminaalmenetluse raames läbiviidavad toimingud on aga ammendavalt nimetatud KrMS-s. Sellest lähtuvalt oli kriminaalmenetluses esimeseks toiminguks, millega Y otsest puutumust omas, läbiotsimine. Sealjuures ei nähtu kriminaalmenetluse toimingutel menetlusreeglite rikkumist: Y selgitati tema õigusi, millega tutvumist kinnitas allkirjaga kahtlustatava ülekuulamise protokollil. Esitatud seletuskirjadest ei nähtu, et oleks esinenud menetlustoimingutel piinavat, ebainimlikku ja alandavat kohtlemist. Eeltoodust tulenevalt prokurör menetlusõiguslikke rikkumisi ei tuvastanud. Lisaks märgib prokurör, et halb enesetunne või tervisehäire tekkimine menetlustoimingu kestel või vahetult pärast, ei viita menetlusõiguse rikkumisele, rääkimata sealjuures süülisest rikkumisest.

Selgituste küsimine X, seletuskirjade kirjutamiseks kohustamine ning sealjuures kaasaaitamiskohustus, mida taotluses on nimetatud „survestamiseks“ – need toimingud leidsid aset mitte kriminaalmenetluse, vaid X töökorralduse ja X kui tööandjapoolse selgituste

küsimisega seonduvalt. Kuivõrd kriminaalmenetluse esemeks olnud sündmus seondus olemuslikult X töötamisega, siis on ka loomulik, et X esindajad ja Y teenistuslikult kõrgemal seisvad isikud küsivad (ja nõuavad) selgitusi toiminu kohta. Seletuskirjade kohaselt mingit piinavat, ebainimlikku ja alandavat ei nähtu ka sealjuures. Töösuhtes selgituste nõudmine on üksnes informatsiooni kogumine toimunu kohta. Ennast süüstavate ütluste mitteandmise õiguse selgitamata jätmine ning X omane käsu täitmise kohustus välistaksid ettekannete ja selgituste kasutamise ka dokumentaalse tõendina kriminaalmenetluses, mis ilmestab omakorda selgelt seda, et viidi läbi kahte paralleelset uurimist. Selgituste nõudmine, milline ei ole vormistatud kahtlustatava ülekuulamise protokollis, ei leidnud aset kriminaalmenetluse raames.

Lääne Ringkonnaprokuratuuri ringkonnaprokuröri Indrek Kalda määruse on hr Laasik vaidlustanud Riigiprokuratuuris. Oma Riigiprokuratuurile esitatud kaebuses märgib hr Laasik, et kriminaalmenetluse toimingud ei toonud kaasa kahju, kuid prokuratuur ei ole selgitanud, millised kahju tekitavad toimingud viidi läbi kriminaalmenetluses ning millised X distsiplinaarmenetluses. Iseenesest peaks nende menetlustoimingute eristamine olema lihtne ning kriminaalmenetluses tehtud toimingud peaksid nähtuma kriminaaltoimikust. Kaitsjale ei ole korduvatest taotlustest hoolimata kriminaaltoimiku koopiat võimaldatud, seetõttu ei ole teada kogu kriminaalmenetluse käik.

Kriminaalmenetluse nr 18267001045 toimikus ei ole ühtegi distsiplinaarmenetluse materjali.

Ühtlasi on hr Laasik pöördunud ka kahju hüvitamise nõudega X juhataja kindralmajor Martin Heremi poole. Kaitsväe juhatajale esitatud kahju hüvitamise taotluses märgib hr Laasik, et tervisekahjustuse põhjuseks ei ole PPA ega hiljem X poolt kriminaalmenetluses läbiviidud toimingud.

Seega on hr Laasiku taotlused vastuolulised ning SKHS alusel kriminaalmenetluses tekitatud kahjude kohta on andnud hinnangu Lääne Ringkonnaprokuratuur määrusega ning vaidlustatud määruse ning toimiku avaldamise osas kaitsjale annab hinnangu Riigiprokuratuur. Hr Laasiku 21.06.2019 taotlusele on X poolt vastatud ning edastatud ka koopiad menetlustoimingutest, mis olid Y suhtes läbi viidud. Avaliku teabe seaduse § 38 lg 2 kohaselt kui teabe juurdepääsu võimaldamine võib põhjustada juurdepääsupiiranguga teabe avalikuks tulemise, siis tagatakse juurdepääs üksnes sellele osale teabest või dokumendist, mille kohta juurdepääsupiirangud ei kehti. Hr Laasik ei ole ka oma viimases taotluses selgitanud, millistele dokumentidele juurdepääsu tahetakse, jätkuvalt soovib koopiat kogu kriminaaltoimikust ning on lisanud, et vandeadvokaadil puudub mistahes huvi toimikus sisalduvate kolmandate isikute isikuandmete vastu.

Lisame veel, et ei kriminaalmenetluse käigus ega peale menetluse lõpetamist ei ole Y ega tema lepinguline esindaja taotlenud toimikuga tutvumist uurimisasutuses.

Vastuseks Teie esitatud küsimustele selgitame:

1. Vandeadvokaat Tambet Laasiku viimast taotlust 21.06.2019 käsitles X AvTS-i alusel. X on oma 16.08.2019 vastuses AKI-le selgitanud, et kuigi vandeadvokaat Tambet Laasiku korduvad pöördumised kandsid pealkirja taotlused, käsitleti neid X poolt kui teabenõudeid AvTS mõistes. Igale vandeadvokaadi taotlusele/teabenõudele vastati selgitavalt taotluses/teabenõudes toodu kohta
2. Sama mis p 1.
3. Kriminaaltoimikule laieneb juurdepääsupiirang kogu toimiku ulatuses. Vaide esitajale on X edastanud teda otseselt puudutavad andmed (ülekuulamised, läbiotsimisprotokoll). Hr Laasik ei ole üheski oma taotluses välja toonud, millises ulatuses (sh vaide esitajat puudutavaid andmeid) saada tahetakse.
4. Kriminaalasja nr 18267001045 toimikus on peale vaide esitajale edastatud dokumentidele lisaks tunnistajate ülekuulamised, Kaitsväe sisemised dokumendid - õppuse käsk koos lisadega, tunniplaanid, personalialased käskkirjad, relvastusega seotud käskkirjad jne.

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

Vaide ese ja juurdepääs avalikule teabele

Haldusmenetluse seaduse § 75 sätestab, et vaide haldusaktile või toimingule tuleb esitada 30 päeva jooksul, kui seadus ei sätesta teisiti, arvates päevast, millal isik sai vaidlustatavast haldusaktist või toimingust teada. Vaide materjalidest nähtuvalt on vaide esitaja kolmel korral pöördunud teabevaldaja poole kriminaaltoimiku saamiseks. Esimesel korral 11.01.2019, millele vastati 16.01.2019. Teisel korral 05.06.2019, millele teabevaldaja vastas 13.06.2019 ja kolmandal korral 21.06.2019, millele teabevaldaja vastas 27.06.2019. Kuna vaide esitati inspeksioonile 18.07.2019, siis kahe esimese pöördumise/teabenõude osas oli vaide esitamise ajaks vaidlustamistähtaeg möödunud. Seega on vaide esimeks 21.06.2019 teabenõude mittenõuetekohane täitmine. Antud juhul puudub vaidlus selles, et küsitud teabe puhul on tegemist avaliku teabega.

Avaliku teabe seaduse (AvTS) § 1 sätestab selle seaduse eesmärgi, milleks on tagada üldiseks kasutamiseks mõeldud teabele avalikkuse ja igäühe juurdepääsu võimalus, lähtudes demokraatliku ja sotsiaalse õigusriigi ning avatud ühiskonna põhimõtetest ning luua võimalused avalikkuse kontrolliks avalike ülesannete täitmise üle. Seega on teabenõude korras teabe küsimisel kõigil ühesugused õigused. Kui advokaat küsib teavet advokatuuriseaduse alusel siis ei saa teda pidada igäüheks AvTS § 1 mõistes ning sellisel juhul ei ole tegemist teabenõudega AvTS-i mõistes, vaid teabe küsimisega eriseaduse alusel. Advokatuuriseaduse alusel teabe küsimisele avaliku teabe seadus ei laiene.

Ka ei saa advokaat vaide esitaja esindajana küsida esindatava nimel teavet teabenõude korras advokatuuriseaduse alusel, kuna esindatava puhul ei ole tegemist advokaadiga, millest tulenevalt ei ole tal õigust saada teavet advokatuuriseaduse alusel. Samas ei keela AvTS isiku seaduslikul/lepingulisel esindajal esitada teabenõuet esindatava nimel. Seega käsitleb inspeksioon 21.06.2019 vaide esitaja pöördumist toimiku saamiseks teabenõudena.

Kuigi vaide esitaja ei ole teabe küsimisel tuginenud AvTS-ile, nähtub vaides edastatud dokumentidest, et advokaat on vaide esitaja lepingulise esindajana edastanud X taotluse kriminaaltoimiku väljastamiseks, mida teabevaldaja on käsitlenud teabenõudena. Seega puudub vaidlus ka selles, kas 21.06.2019 teabe küsimise puhul oli tegemist teabenõudega AvTS-i mõistes. Siinkohal pean vajalikuks vaide esitajale selgitada, et teabenõudele vastamise puhul ei ole tegemist haldusakti andmisega, vaid tegemist on haldustoiminguga. Seega ei ole inspeksioonil võimalik tühistada teabevaldaja 27.06.2019 kirja, millega keelduti kriminaaltoimiku väljastamisest.

Teabenõude täitmine

Teabenõue AvTS § 6 kohaselt on teabenõudja poolt AvTS-s sätestatud korras teabevaldajale esitatud taotlus teabe saamiseks. Teabenõude korras saab küsida teabevaldaja valduses olevatest dokumentidest koopiaid või väljavõtteid. AvTS § 9 lg 2 p 1 sätestab, et teabele juurdepääsu võimaldamisel on teabevaldaja kohustatud tagama juurdepääsu neile dokumentidele, millele teabenõudja juurdepääsu taotleb ja millele teabenõudjal on juurdepääsuõigus. Avalikule teabele saab juurdepääsu piirata üksnes juhul, kui selleks on seadusest tulenev alus (AvTS § 3 lg 2). Juurdepääsupiirangu alused on sätestatud AvTS §-s 35 ja valdkondade eriseadustes.

AvTS § 35 lg 1 punkt 1 sätestab, et teabevaldaja on kohustatud tunnistama asutusesiseseks

kasutamiseks mõeldud teabeks väär- ja kriminaalmenetluses kogutud teabe. Selle sätte eesmärgiks on, et keegi ei saaks sekkuda menetlusse enne menetluse lõppu ja teabenõude korras nõuda juurdepääsu menetluses kogutud teabele kuni menetluse lõpuni, et tagada menetluse erapooletut läbiviimist. Ehk selle sätte alusel kohaldub piirang kogu toimikule täies ulatuses, olenemata sellest, kas mingi dokument sisaldab piiranguga andmeid või ei kuni menetluse lõpuni. Erandi sellest teevad menetlusseadustikud, mis sätestavad, kellel, millal ja millisel juhul on õigus mingite andmetega tutvuda. Ehk siis menetluse ajal toimub teabele juurdepääsu võimaldamine menetlusseadustikes ettenähtud korras, mille üle inspeksioon järelevalvet ei teosta.

Peale menetluse lõppu ja otsuse jõustumist, kui pole menetlust enam võimalik mõjutada ja teabele juurdepääsu enam kriminaalmenetluse seadustik ei reguleeri, tuleb lähtuda üldisest avalikule teabele juurdepääsu võimaldamise põhimõtetest. See tähendab seda, et AvTS § 35 lg 1 p 1, mis piirab juurdepääsu kogu toimikule terves ulatuses enam ei kohaldu ning teabele juurdepääsu võimaldamisel tuleb hinnata, kas ja milline teave toimikus/dokumentides on juurdepääsupiiranguga.

Vaide esitaja lepinguline esindaja vandeadvokaat Tambet Laasik kirjutab vaides järgnevalt: „KrMS § 34¹ lg 1 sätestab, et kahtlustataval on õigus taotleda juurdepääsu tõenditele, mis on olulised tema vastu esitatud kahtlustuse sisu täpsustamiseks, kui see on vajalik õiglase menetluse ja kaitse ettevalmistamise tagamiseks. Juurdepääs kogutud tõenditele tagatakse hiljemalt pärast seda, kui prokuratuur on kohtueelse menetluse lõpuleviiduks tunnistanud ja esitanud kriminaaltoimiku tutvumiseks käesoleva seadustiku § 224 järgi. KrMS § 224 lg 5 alusel on kannatanul ja tsiviilkostjal õigus teha kriminaaltoimiku materjalist väljakirjutusi ning taotleda prokuratuurilt kriminaaltoimiku materjalist tasu eest koopiategemist. KrMS § 160⁴ lg 1 sätestab, et kui isikul on käesoleva seadustiku alusel õigus tutvuda menetlusdokumendiga, võimaldatakse talle teha sellest väljakirjutusi ja saada tasu eest selle koopia, kui käesolevas seadustikus ei ole reguleeritud teisiti. Seega kätkeb tutvumisõigus endas ka õigust toimikukoopiale ning KrMS § 34¹ lg 1 ja § 224 lg 1, lg 5 ja § 224¹ alusel on Y ja tema kaitsjal õigus tutvuda kriminaaltoimiku materjalidega ja saada koopia kriminaalasja nr 18267001045 kogu kriminaaltoimikust.“

Inspeksioon peab vajalikuks selgitada, et eeltoodu kehtib kriminaalmenetluse kestel kui kohaldub menetlusõigus ehk vastav kriminaalmenetluse seadustik, kuid peale menetluse lõppu ja otsuse jõustumist kohaldub AvTS. Kuivõrd 21.06.2019 esitatud taotlus on esitatud peale menetluse lõppu (kahe eelmise taotluse osas oli vaide esitamise ajaks vaidetähtaeg möödunud), siis kohaldub teabe küsimisel avaliku teabe seadus.

X on inspeksiooni järelepärimisele selgitanud, et *kriminaalasja nr 18267001045 toimik asub X arhiivis, st X valduses ja et kõikide vandeadvokaat Tambet Laasiku esitatud taotluste ajal oli kriminaalasja nr 18267001045 toimik X valduses*. Seega jääb inspeksioonile arusaamatuks mis põhjusel ei ole X väljastanud enda valduses olevat teavet vaide esitajale koheselt ulatuses, millele ei laiene juurdepääsupiirangud. Lisaks juhime teabevaldaja tähelepanu ka sellele, peale avaliku teabe seaduse on isikul õigus Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 15 alusel küsida ka kõiki enda kohta käivaid andmeid.

AvTS § 38 lg 2 sätestab, et kui teabele juurdepääsu võimaldamine võib põhjustada juurdepääsupiiranguga teabe avalikuks tulemise, siis tagatakse juurdepääs üksnes sellele osale teabest või dokumendist, mille kohta juurdepääsupiirangud ei kehti. Eeltoodu AvTS sätte kohaselt jääb inspeksioonile selgusetuks, miks ei ole X väljastanud dokumente, mis puudutavad ainult ja otseselt teabenõudjat ennast. Näiteks on väljastamata jäetud väljavõtte kinnistustoimikust, Y seletuskirjast, karistusregistri väljavõttest, teatisest süüdistatava keskmise päevasissetulekust ja elatusaseme kohta ning X e-kirjast Y-le.

Nimetatud dokumendid puudutavad ainult vaide esitajat, milles ei kajastu kolmandate isikute isikuandmed. Eeltoodu puhul on tegemist ainult inspektsiooni näidisloeteluga, mis ei hõlma kõiki dokumente, kuid dokumentide väljastamisel peab X täiendavalt hindama iga dokumendi puhul selle sisu, kas neis sisaldub piiranguga teavet. Vaide esitaja on tuginenud samuti AvTS §-le 38 lg 2 ning selgitanud, et soovib teabe väljastamist osas, mis ei sisalda teiste isikute andmeid. Teistele isikutele viitava teabe on vaide esitaja palunud võimaluse korral kinni katta. Eeltoodust tulenevalt jääb arusaamatus miks X ei ole väljastanud teavet ulatuses, mis ei sisalda piiranguga andmeid.

X on eelnevalt tuginenud 13.06.2019 kirjas nr SP-10.2-1/19/1771-4 oma vastuses vaide esitaja taotlusele väitele, et „*Isikuandmeid sisaldava teabele juurdepääsu osas tuleb lähtuda AvTS-is sätestatud juurdepääsupiirangutest. Nii näiteks ei kuulu teabenõude korral avalikustamisele kolmandate isikute andmed, kui see võib oluliselt kahjustada nende eraelu puutumatus.*“ Antud olukorras jääb arusaamatuks, kuidas on näidisdokumentide puhul tegemist kolmandate isikute isikuandmetega, mille väljastamisel võidakse oluliselt kahjustada nende eraelu puutumatus. Tegemist on andmetega, mis on seotud ainult vaide esitajaga.

Lisaks on põhjendamatu X seisukoht, et teabe väljastamisel on vaja näidata eesmärk ja vajadus pääsemaks ligi kriminaaltoimikule. Siinkohal peab inspektsioon vajalikuks selgitada, et AvTS-i alusel teabenõude korras teabe küsimisel ei pea teabenõudja selgitama, mis eesmärgil ta teavet küsib. Erandi teeb sellest AvTS § 14 lg 2, kui soovitakse saada teiste isikute piiranguga andmeid. Inspektsioon on seisukohal, et kuivõrd teabenõudja ei ole soovinud teiste isikute andmeid, ei pea teabenõudja ka põhjendama, mis eesmärgil ta teavet soovib. Küll aga tuleb teiste isikute isikuandmeid sisaldava teabe puhul hinnata, kas piisab ainult isikuandmete kinni katmisest. Kui peale isikuandmete eemaldamist võib isik olla tuvastatav ka dokumendi sisu järgi, siis ei kuulu ka selline teave väljastamisele, kui see võib riivata isiku eraelu puutumatus.

SKHS-le viidates on X omakorda selgitanud, et „*SKHS § 5 lg 1 kohaselt kui isik mõistetakse õigeks või tema suhtes lõpetatakse kriminaalmenetlus kriminaalmenetluse seadustiku § 199 lõike 1 punkti 1, 2 või 5 alusel, võib ta nõuda kahju hüvitamist juhul, kui see tekitati: 1) vahistamisega; 2) kahtlustatavana kinnipidamisega; 3) elukohast lahkumise keeluga; 4) ametist kõrvaldamisega; 5) vara arestimise või äravõtmisega; 6) ebamõistliku menetlusajaga. Ühtegi sellist toimingut ega alust ei ole prokuratuur kui järelevalvet teostav asutus antud kriminaalmenetluses tuvastanud.* Eeltoodust tulenevalt ei oma tähtsust mida vaide esitaja küsitud teabega peale hakkab ning mis eesmärgil seda kasutab. Eelnev vastus X poolt on teinud teabe väljastamise asjatult keerukaks ning juhtinud vaide esitaja teabenõude kui toimikuga tutvumise sisust kõrvale.

Inspektsioon selgitab, et teabevaldajal teabenõudele vastamisel puudub pädevus anda hinnangut, kas teabenõue on põhjendatud või mitte ning kas teabenõudjal on vaja seda teavet kahju hüvitamise nõude jaoks. Teabe väljastamisest keeldumise korral on teabevaldajal kohustus põhjendada, mille alusel ja miks teavet ei väljastata. Vaide esitaja ei pea tegema erilisi pingutusi selgitamiseks teabenõude esitamise eesmärki ja vajadust.

Eeltoodust tulenevalt, kuna juurdepääsupiirang ei laiene kogu kriminaaltoimikule ning vaide esitajal on õigus tutvuda enda kohta kogutud andmetega osas, millele ei laiene juurdepääsupiirangud, tuleb X 21.06.2019 esitatud teabenõue uuesti läbi vaadata ja väljastada vaide esitajale soovitud teave, mida ei ole varasemalt väljastatud ulatuses, mis ei milles ei sisalda juurdepääsupiiranguga andmeid. Väljastamata jäetud teabe osas tuleb X põhjendada keeldumist. Varasemalt väljastatud dokumentide osas lubab AvTS § 23 lg punkt 1 keelduda teabe väljastamisest, kui teabenõudja ei põhjenda vajadust saada sama teavet teist korda.

/allkirjastatud digitaalselt/

Sirgo Saar

vaneminspektor

peadirektori volitusel